

Vanhin tunnistettu mittausväline – ja vielä käytössä!

Sirpa Ollikainen

Kuva: Varkauden museot, Tuomas Toratti.

Eipä tulisi mieleen, että painomittausvälineen esi-isä on egyptiläinen tasavartinen vaaka. Se on arkeologien tutkima ja ajoittama n. vuoteen 3000 e.Kr. Vaakamalli ja punnitsemistapa olivat kuitenkin säilyneet tuhansia vuosia. Vain pieniä parannuksia oli tehty rakenteisiin ja aineksiin. Vaakana oli keskeltä tuettu tasavartinen vipu. Sen toiseen päähän kangaspussiin asetettiin painoja ja toiseen päähän sidottiin kangas- tai nahkahihnoin kiinni punnittava tavara.

Rinnalle muinaiset roomalaiset kehittivät myös samantapaisen punnitusvälineen, jossa kädensija oli kiinteästi tavarakoukun vieressä. Irtonaista painoa siirrettiin pitkin suoraa tukivartta. Siihen merkittyjen pykälien tai roomalaisten numeroiden kohdalta luettiin punnittavan tavarain paino. Aikojen kuluessa malli muuttui siten, että punnus olikin kiinteä ja kädensija liikkui. Asettamalla kädensija eri kohdille tukivartta, voitiin ”lukea” punnittavan paino. Nyt oli maassamme edelleen käytössä oleva puntari valmis.

Vielä 1960-luvulla, jolloin julkinen liikenne oli vähäistä ja omia autoja oli harvassa, puntarilla oli monenlaista käyttöä. Tiedän kokemuksesta, että mm. kättilöt käyttivät puntaria mittavälineenä. Kättilö kävi tarkastamassa syntyneen vauvan pariviikkoisena. Hän liikkui alueellaan kävelemällä pitkiäkin matkoja. Rautapuntari oli painava, mutta pienikokoinen. Vauveli sidottiin kapaloiliinaan, joka asetettiin painokoukkuun. Saatiin tarkka paino äitiyskorttiin merkittäväksi. Hassulta näytti, mutta toimi onnistui.

Monille, varsinkin kalastajille, puntari on tuttu väline. Nuoremmat eivät tunnista edes nimeä. Kun katsoo Varkauden museon kokoelmiin lahjoitettua Tuomas Toratin kuvaamaa valokuvaa ja samalla lukee selostetta, niin puntari ruvennee tulemaan tutuksi. Egyptiläisen vaa'an materiaalit eivät ole tiedossa, mutta muinaisen roomalaisen vaa'an tukivarsi lienee ollut metallia, sillä arkeologisten piirroskuvien

tukivarteen kiinnitetty paino oli metallivaakalosa. Tukivartta pidettiin oikeassa kädessä vaakasuorassa. Painopussipää, suomeksi kannatuspulikka, oli oikean käden puolella. Tukivarren ympärille oli myöhemmin puotettu liikuteltava kahva, kädensija. Se oli kiinnitetty metalliholkkiin tai paksuun naruun. Varkauden museon puntarista puutuu kädensija. Tukivarteen merkit on tehty kaivertamalla. Joskus oli käytetty myös vasikisia, messinkisiä, nauvoja.

Meillä puntari oli miesten työkalu. He käyttivät sitä pääasiassa tavarain punnitsemiseen vaihtokauppaa käydessään. Naiset eivät puntaria tarvinneet, sillä koura, pivo, kämmen, rasia tai pytty oli riittävä mittalaitte. Suomessa on tallessa puntari, joka on Turun seudulta, ja siinä on varressa vuosiluku 1691. Ruotsissa, johon Suomikin kuului, tuli voimaan v. 1734 laki, joka määräsi, että jokainen mitta on varustettava kruunun leimalla, siis kruunattava. Kruunattu mitta on kuvattu meillä ainakin vielä v. 1813. Suomessa siirryttiin metrijärjestelmään v. 1887, mutta tuuman mitta on edelleen käytössä ainakin rakennustuotteissa.

Suomessa ruvettiin metallisen puntarin rinnalle rakentamaan puupuntareita. Ne olivat halvempia, jokaisen puukonkäyttäjän mahdollista vuolla itse ja kevyempiä kuljettaa metsä- ja kalareissuilla. Oikeudellisuuden tunnuskuva, symbolina, on pidetty vaakaa. Niin siitä tuli myös tärkeä itsepuolustusväline. Usein kannatuspulikkaan laitettiin lyijytäyte, jolloin siitä tuli tehokas ase.

Jaakko Ikola (1887-1951) toimi mm. Vaasa -lehden päätoimittajana ja kansanedustajana sekä presidentin valitsijamiehenä. Työnsä ohella hän kirjoitti yli 20 teosta eteläpohjolan murteella. Vuonna 1921 häneltä julkaistiin pakinakokoelma Puukkoo, puntari ja pannunjalaka. Lisää prätinöitä Pohjanmaalta. Pakinoissa hän kuvaa tärkeimpiä lähitaisteluaseita ja niiden käyttöä. Puntari oli puupuntari, ja ajatuksena lienee ollut ”ei rumihia”!

Verkon tai nuotan painot eli kivekset eli kallerot

Sirpa Ollikainen

Kives on vanhaa suomalais-ugrilaista kieliperinnettä, joka suomen kielessä sai nimensä tekoaineksen mukaisesti. Kives on kivi, joka on sijoitettu tuohi- tai kangaspussukkaan. Pussi on suljettu tuohisiisnalla, -sui-kaleella, tai narulla.

Kiven koko määräytyi käyttötarpeen mukaan. Kivekset olivat käytössä Itä-Karjalassa, josta ne siirtyivät meille koko maahan jo neoliittikaudella, nuoremmalla esihistoriallisella kaudella. Kivet olivat sileitä, tai ne hiottiin sileiksi. Muodoltaan ne olivat pyöreitä, soikeita tai nelikulmaisia.

Taipalsaareltä on muistiinmerkitty sanonta ”Vanhat ukot kessee uottaessaa tek kiveksii.” Puolankalainen sanonta kertoo ”Se pittää (verkossa) ylipaolan käprü (tuohirullaus) ja alapaolan kives olla aena yhen

kohen (kohdakkain).”

Varkauden museon kokoelmista Tuomas Toratin kuvaamat kivekset ovat erilaisia, yksi niistä on tasku, muut tuohisiisnoilla sidottu pitämään kiveä paikoillaan. Isoon verkkoon, kuten nuottaan, tarvittiin iso kives, pieneen riitti pienempikin. Parissa kuvassa olevista kiveksistä on suuritöinen reikä kiinnityssiisnaa tai -narua varten. Miehet kutoivat itse verkot ja nuotat iltapuh-teilla tuvassa eli pirtissä, jolloin kiveksiinkin saatiin oikea koko.

Verkot ruvettiin ostamaan 1950-luvulla kaupasta. Ne olivat usein keinokuitua. Sanat verkon- ja nuotanpaino syrjäyttivät kiveksen, samoin kuin itäisessä karjalassa käytetyn kalleron. Nykyisin verkon kutominen on rentouttavaa taidekäsitteitä, jonka vain harvat osaavat, kun verkkokassejaakaan ei enää näy yleisesti käytössä.

Sana kives on kaksimerkityksinen. Miehen sukupuolisuuteen viittaava sana on nuori, mutta yleistynyt verkon kiveksien unohdessa. Paltamon kunnassa on Kivesjärvi ja sen rannalla Kivesjärven kylä. Kylä on ottanut vanhan, kalastajien käyttämän kiveksen tunnusmerkikseen, ja tehnyt Kivesjärven kylän tunnetuksi mm. kivesaiheisten matkamuistojen, ruokien ja juomien muodossa.

Muinaistaiteen tutkija Eero Aution muistolaattahanke vireillä

Teksti ja kuvat: Vesa Moilanen

Varkaudessa vuosikymmeniä opettajana toimineelle ja suomalais-ugrilaisen kalliotaiteen parissa elämäntyönsä tehneelle FK **Eero Autiolle** ovat paikalliset seurat puuhaamassa muistolaattaa Aution asuintalon seinään osoitteessa Vattuvuorenkatu 28. Asialla ovat Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n Varkauden osasto, Warkaus-seura ry, Varkauden Kuvataideyhdistys ry, Kirja-Warkaus ry ja Suomi-Venäjä-Seura Varkauden seudun osasto, jotka ovat luvanneet suositella asiaa Varkauden kaupungin sivistyslautakunnalle.

Ajatus muistolaatasta on lähtöisin varkauteiselta, eläkkeellä olevalta matemaatiikanopettaja **Erkki Laidalta** ja hänen halustaan kunnioittaa Eero Aution (1924–2002) muistoa.

– Käsittääkseni Vattuvuorenkatu 28:ssa sijaitseva talo on Eero Aution itsensä rakentama ja hänen arkkitehtiveljensä piirtämä. Olen kysynyt lupaa talon nykyiseltä omistajalta ja myös Eero Aution omaisilta eli suulliset luvat muistolaatan sijoittamiselle on saatu. Muistolaatalle suositukset on saatu Suomen muinaistaideseura ry:ltä ja samoin Viron muinaistaideseuralta, Eesti Mainaistaideseltsilta, kertoo **Erkki Laita**, joka on Suomen muinaistaideseuran perustajajäsen, samoin kuin Eero Autio oli perustamassa kyseistä seuraa.

Opettajantyönsä ohessa Eero Autio teki tutkimusmatkoja Kuolaan, Viananmerelle, Siperiaan, Ääniselle ja pohjoismaihin.

– Hänen mielenkiintonsa kohteena olivat kalliomaalausten ja -uurrosten tulkinta, myös muinaiset pronssivalut. Hän toi pyyntimagia-tulkinnan rinnalle ajatuksen, että kuvat esittivät kalevalaista lyriikkaa ja saamelaisten myyttisiä taruja. Akateemikko **Matti Kuusi** piti Eero Autiota uusien urien näyttäjänä, joka viritti uudelleen henkiin Suomen uinahtaneen muinaistaiteen tutkimuksen, sanoo Erkki Laita, jonka mukaan kielitaitoisena Eero Autio loi henkilökohtaiset suhteet jo neuvostoaikana akateemikko Abram Stoljariin Pietarissa, professori Väinö Poikalaiseen Tartossa, professori Knut Hellskogiin Tromsassa ja arkeologi Savvatejeviin Petroskoissa.

Merkittävä tutkija

Suomen muinaistaideseura ry ryhtyi aikaan julkaisemaan Aurinkopeura-vuosikir-

Eero Autio. Kuva otettu kirjan ”Kotkat, Hirvet, Karhut” -kansipaperista.

jaa ja ensimmäinen vuosikirja oli omistettu kunnianosoituksena Eero Autiolle. Vuosikirjassa kirjoitetaan muun muassa seuraavasti:

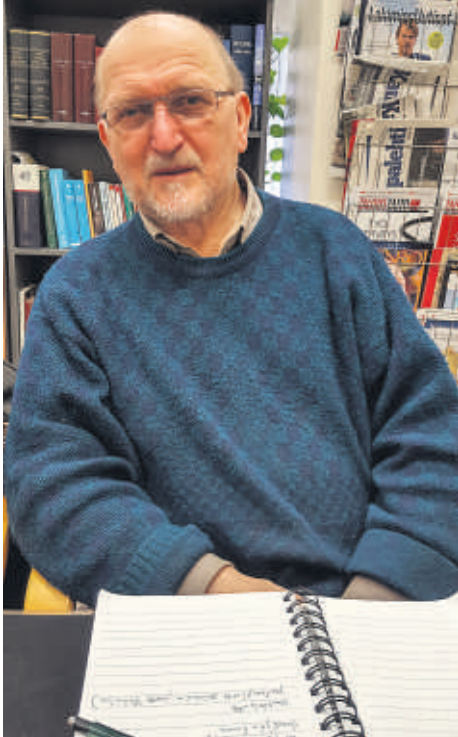
”Se hehkuva into, melkein raivoisa intensiivisyys, millä keskisavolainen tehdaspaikkakunnan opettaja Autio on iltatöinään ja viikonloppuinaan, ilman ainoatakaan stipendiä, opetellut vieraita kieliä, ostanut kalliita ulkomaisia teoksia, kirjoittanut teoksensa moneen kertaan, kehittäytynyt yhden tieteellisen autiomaan huippuekspertiksi, eroaa melkein uskomattoman jyrkästi akateemisten ammattitutkijoiden keskimääräisestä laiskuudesta ja en-tee-mittää-ellei-makseta-etiikasta.” (Matti Kuusi)

Suomen muinaistaideseura ry kirjoittaa suosituksessaan:

”Suomen muinaistaideseura ry suosittaa lämpimästi muistolaatan toteuttamista Eero Aution kunniaksi.

Eero Autio vaikutti kaksi vuosikymmentä kestäneen tutkijanuransa aikana tekemällä työtä suuresti Suomen kalliotaiteen tutkimukseen. Karjalaissyntyisen Eero Aution uurastus ja kontaktit erityisesti venäläisiin alan tutkijoihin olivat merkittäviä niin maiden tieteellisen yhteistyön kannalta, kuin suomalaisen muinaistaiteen tutkimuksenkin näkökulmasta.

Eero Autio oli eräänlainen henkinen isä

Erkki Laita on jo pitkään miettinyt muistolaatan saamista Eero Aution kotitalon seinään Vattuvuorenkadulla.

ja innoittaja seuramme perustamiselle ja sen toiminnalle. Ensimmäisen kalliotaidetta käsittelevän julkaisumme Aurinkopeura 1. vuonna 2003, omistimmekin Eero Aution muistolle.”

Viron muinaistaideseuran lähettämässä, 11.10.2016 päivätyssä kannanotossa sanotaan seuraavasti:

”Eero Aution rooli suomalaisen muinaistaidetutkimuksen elvyttäjänä 1980-luvulla oli ratkaisevan tärkeä, erityisesti itärajan takaisen aineiston tunnetuksi tekemisessä ja tutkimisessa. Hän jatkoi sillä 1800–1900-luvun suurten suomalaisten tutkimusmatkailijoiden linjaa – päästä käsiiksi kulttuurimme syvimpiin juuriin.

Eero Autio tietokirjailijana käynnisti Suomessa kalliotaidetutkimuksen julkaisemalla ensimmäisen kirjansa Karjalan kalliopiirokset vuonna 1982. Kirja toimi väylänä kalliotaidetutkimukseen yhdessä Virossa toimivien asiantuntijoiden kanssa. Tämä toiminta kehittyi Suomen ja Viron väliseksi kulttuuriyhteistyöksi, joka suuntautui Venäjän Karjalaan ja jopa Uralin taakse.

Kiinteä yhteistyö virolaisten ja venäläisten tutkijoiden kanssa johti näyttelyihin, seminaareihin ja konferensseihin Suomessa, Virossa ja Venäjällä, avaten uusia mahdollisuuksia molemminpuoliseen kulttuu-

”Kultasarvipeura ja sen klaani” ilmestyi vuonna 1993 ja laaja kuvateos ”Kotkat, Hirvet, Karhut – permiläistä pronssitaidetta” ilmestyi vuonna 2000.

riyhteistyöhön, joka jatkuu edelleen. Viroon ja Suomeen on perustettu kalliotaiteeseen perustetut seurat, jotka jatkavat Eero Aution käynnistämää kulttuurityötä.

Eeron työ virolais-suomalaisten suhteiden edistämiseksi sekä syvä vakaumus demokratian välttämättömyydestä auttoi meitä useasti ongelmien yli sekä epäilyksen hetkillä luottamaan tulevaisuuteen. Vastavuoroisesti sai Eero olla tyytyväinen runsaista ystävistään Virossa ja aineistosta, jota hän tarvitsi omissa tutkimuksissaan. Ansioista muinaistaidetutkimuksen edistäjänä valitsi Viron muinaistaideseura Eero Aution vuosituhannen vaihteessa omaksi kunniajäseneksi. Eero Aution vaikutus jatkuu myös Viron muinaistaideseuran toiminnassa. Tulemme jatkuvasti olemaan hänelle kiitollisia ja hänestä ylpeitä.”

Yhtymät Kalevalaan

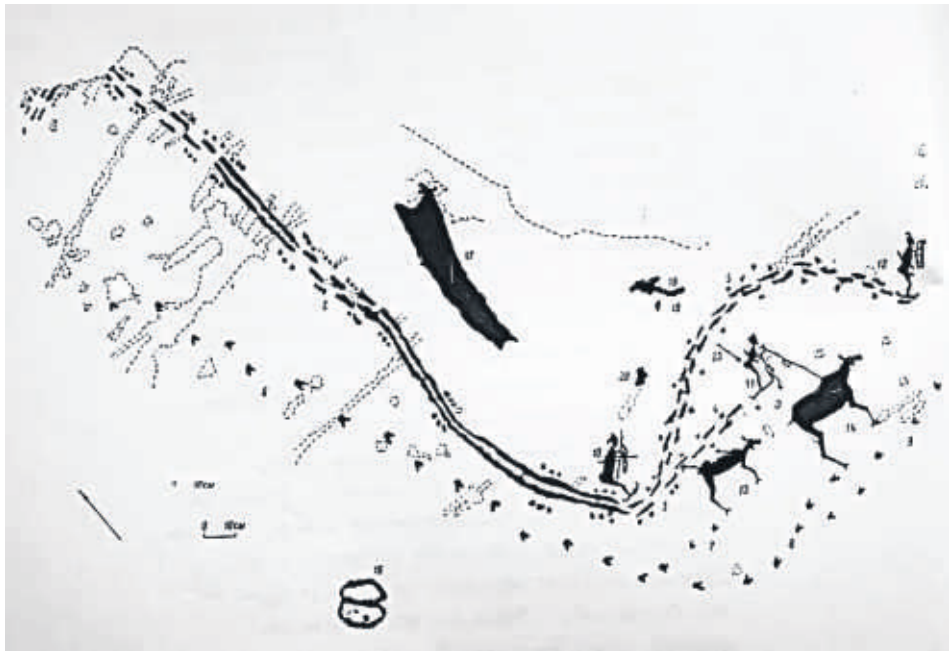
Itärajan taakse suuntautuneiden tutkimusmatkojen lisäksi Eero Autio teki matkan Kuolan niemimaalle, jonka kalliopiiirrosten vastaavuudelle muinaisiin tarinoihin hän sai varmistuksen. Itärajan ja Äänisen takana on myös Erkki Laita käynyt useamman kerran tutkimassa kalliopiiirroksia.

– Eero Autio oli aikanaan tuonut esille, että Äänisen takana olevat kalliopiiirroksilla Uikujoen rannalla on yhteys Suomen muinaistarustoon, Kalevalaan. Olen myös melko vakuuttunut, että Eero Autio aikoinaan esitti, että Uikujoella on kuvattu kalevalainen hirvenhiihto ja Äänisen takana on Tuonelan joki. Siellä on rantakalliossa muusta ympäristö poikkeava tummempi kivilaatu ja kalliopiiirros, jossa kulkee vene matkustajineen.

– Ja kyseisestä paikasta eteenpäin olevassa Guri-saarella on erikoinen, melko pyöreä alue kalliossa. Kuvassa on joutsen, jonka alla on muna. Tämän Eero Autio tulkitsee olevan kalevalainen sotka, joka hautoo muna – ja siitä syntyy maailma.

Eero Aution vuonna 1993 julkaistu kirja Kultasarvipeura ja sen klaani käsittelee Kuolan saamelaisten kansanrunoutta ja sen suhdetta kalliokuviin. Vuonna 2000 ilmestynyt laaja kuvateos Kotkat, Hirvet, Karhut – permiläistä pronssitaidetta on kuvaus suomalaisten kulttuurien taidehistoriallisesti ehkä korkeatasoisimmasta periodista vuosilta 400–1300. Eero Autio kirjoitti tieteellisiin julkaisuihin ja hänen jäämistössään on vielä julkaisematonta aineistoa.

Pian Eero Aution kuoleman (2002) jälkeen hänen kunniakseen järjestettiin muistoseminaari. Nyt hänen kunniakseen oleva muistolaattahanke odottaa päätöstä Varkauden kaupungin sivistyslautakunnalta.

Hirvenhiihto. (Kuva näyttelyesitteestä, Varkauden taidemuseo 1985.)

Guri-saaren piirrosryhmä Äänisellä. (Kuva ”Aurinkopeura 1.”-vuosikirjasta.)

Perinnekelkkoja lahjoitettiin

Teksti ja kuva: Vesa Moilanen

Laskiaistiistai 28.2.2017, Kalevalan-päivä ja suomalaisen kulttuurin päivä. Varkauden Kotiseutukeskuksen pihamaalla Päiviön-saarella luovutettiin perinteisin menetelmin valmistettuja puukelkkoja.

Warkaus-seura ry:n hallitus päätti viime syksynä teettää ja lahjoittaa kaikille vuonna 2017 syntyneille varkautelaisille vauvoille käyttöön perinteisen, puusta valmistetun kelkan – muistoksi Suomi100-juhlavuodes-

ta. Varkauden kaupunki tukee projektia rahallisesti. Laskiaistiistaina puiset kelkat luovutti Warkaus-seura ry:n puheenjohtaja Jaakko Ikonen.

Lelkanluovutustilaisuudessa läsnä olleet ja kelkan saaneet perheet, kuvassa vasemmalta oikealle: Suvi Kräkin ja Mikko Vesterinen (tyttö-lapsi), Jenni Asikainen ja Joonas Immonen (poikalapsi), Reeta ja Juuso Halonen (tyttölapsi), Anne ja Jani Markkanen (poikalapsi), Sanna-Mari Mehto ja Jaakko Korhonen (tyttölapsi), Hanna Holopainen ja Antero Monto (poikalapsi), Merika ja Kalle Oksman (tyttölapsi), Jenni Hämeenniemi ja Aki Leväinen (poikalapsi), Linda Lappi ja Miika Ikonen (poikalapsi).

Tarinoita Tyyskän menneisyydestä: Tyyskänniemen asuttaminen alkaa

Sirpa Ollikainen

Suomessa syntyi 1800-luvun alkupuolella runsaasti ruukkeja, rautatehtaita, ympäri maata. Varkauden ruukin perusti eversti-luutnantti **Gustaf Wrede** v. 1815. Työmiehiä oli riittävästi tarjolla, samoin ongelmia. Miehet olivat taitamattomia, eikä esimerkiksi riittänyt neuvomaan oikeita työtapoja.

Onnettomuuksia sattui, ja ne aiheuttivat töistäpoissaoloja. Tehtaalte tarvittiin lääkäri. Heitä oli maassa kuitenkin niukalti. Suomi oli jaettu lääkäripiireihin. Vuonna 1857 tehtiin uusi lääkäripiirijako. Leppävirta, kuten siis Varkauskin, kuuluivat uuteen Rautalammin lääkäripiiriin, entinen oli Kuopio. Joroisiin perustettiin myös uusi lääkäripiiri, entinen oli Mikkeli. Kuntien asukkaiden oli käytävä oman piirilääkärinsä vastaanotolla. Laivalinnan ajoilta lähtien, vuodesta 1792, oli Varkaudessa ollut välskäri. Välskäri, haavuri, oli henkilö, joka sitoi ja hoiti haavoja. Saatuaan koulutusta välskäri teki pieniä toimenpiteitäkin. Näitä koulu-tettuja henkilöitä on verrattu sairaanhoitajiin ja lääkintäaliupseereihin. Ruukille saatiin apteekki v. 1857. Se avattiin v. 1859. Apteekki siirrettiin kuitenkin Joroisiin v. 1861.

Elokuussa v. 1858 nimitettiin Joroisten piirilääkäriksi **Sannfrid Hällström** (1824–1889). Hän väitteli tohtoriksi v. 1860. Hällström meni naimisiin liperiläisen serkkunsa **Anna Hällströmin** (1826–1908) kanssa lokakuussa 1858. Määräysten mukaan piirilääkärin oli asuttava lääkäripiirissä. Hällströmit kuitenkin asettuivat asumaan Varkauteen. Kuinka tämä oli mahdollista? Tässä kolme vastausta kysymykseen.

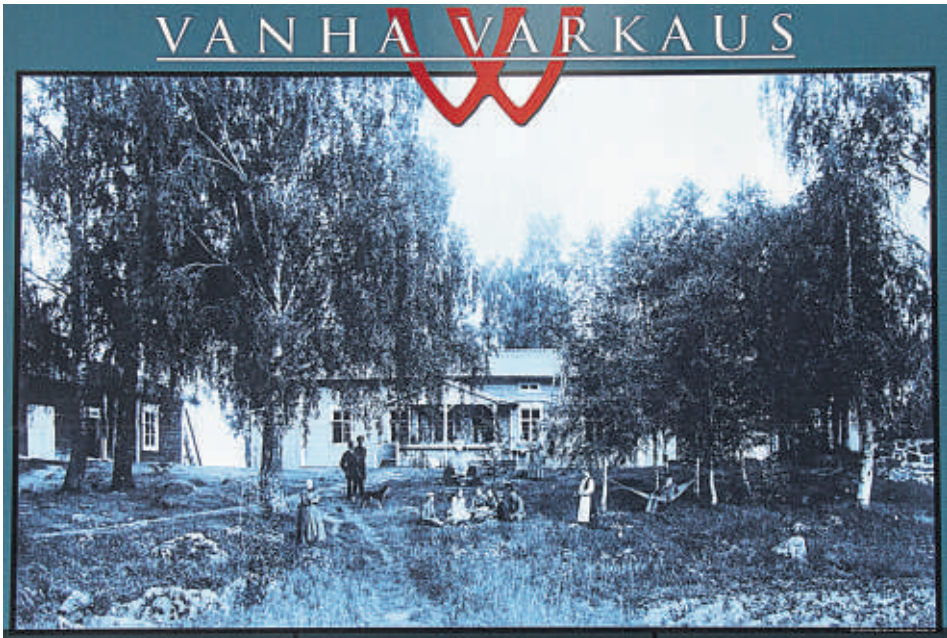
Hannu Soikkanen Varkauden historiasa (1962) kertoo näin: Sannfrid Hällström sai vieraassa lääkäripiirissä asumiseensa erityisluvan. Perhe asui aluksi Pitkälänniemen kartanossa, mutta vuoden kuluttua

heidän Varkauteen tulostaan valmistui lääkärin asunto Tyyskänniemeen. Siinä he asuivat 30 vuotta.

Tapio Kautovaara kirjoittaa lehtiartikkeleissaan Lisäjuttuja Varkauden historiaan (1974–1984): Sannfrid Hällström nimitettiin piirilääkärin virkaan 10.8.1858, johon yhdistettiin Varkauden tehtaanlääkärin virka. Varkaudessa toimi Paul Wahl & Co:n laitosten johtajana insinööri **G. Åberg** vuosina 1857–1859. Hän pystyi osoittamaan Joroisten piirilääkärille asunnon, Tyyskän. Rakennus oli valmistunut v. 1855, ja siinä oli 7 huonetta, keittiö ja halli. Tohtori erosi virastaan lokakuussa v. 1889 täysin palvelleena, ja perhe muutti Helsinkiin. Paul Wahl & Co:n arkisto on tallennettu Jyväskylän maakunta-arkistoon. Kenties sieltä löytyisi selvitys siihen, miksi ja miten Joroisten piirilääkäri sai sijoittua asumaan Varkauteen, ja minä vuonna ja miten Tyyskä on rakennettu.

Kolmannen vastauksen Hällströmin perheen asettumisesta asumaan Varkauteen kertoo perheen nuorin poika **Adolf Johannes**, joka käytti nimeä Hannes (1869–1947). Hän jäi Savonlinnasta lääkärintoimestaan eläkkeelle v. 1936. Hän omisti Savonlinnassa synnytyssairaalan ja toimi sen lääkärinäkin. Saatuaan myydyksi sairaalan v. 1938 hän jätti paikkakunnan lopullisesti. Hanneksen, hänen **Elli**-vaimonsa ja heidän nuorimman poikansa, **Veikon**, tarkoituksena oli matkustaa junalla Helsinkiin, mutta päätökseksi viime hetkellä tuli laivamatka höyrylaiva Leppävirta I:llä Varkauteen ja Itä-Suomeen laajemmalti katsastamaan lapsuuden ja nuoruuden olopaikkoja sekä tapaamaan sukulaisia.

Hannes Hällström muistelee kuulemisiin seuraavasti: Isä ja äiti olivat etsineet Jo-

Idylli keskellä kaupunkia. Piirilääkäri Hällströmin perhe viettää kaunista kesäpäivää Tyyskänniemen talon pihassa 1800-luvun lopulla. Tämä kuva on Vanha Varkaus-aulussa Varkauden Kotiseutukeskuksen edustalla. (Kuva: Vesa Moilanen.)

roisista tulevaa kotia, mutta sopivaa taloa ei ollut löytynyt. Silloin oli Varkauden tehtaan pääjohtaja **Paul Wahl** tehnyt tarjouksen: Jos Hällström tulisi asumaan Varkauteen, niin hän rakennuttaisi perheelle kartanon. Hän saisi vapaan asunnon, polttopuut ja tehtaan kauppapuodista tehdä ostoksia 400 markalla vuodessa. Ennen kartanon valmistumista perhe saisi asunnon Pitkälänniemen hovista, jonne Tyyskänniemestä linnuntietä olisi vain pari kilometriä.

Edelliseen ehtona olisi, että Hällström toimisi myös tehtaan lääkärinä. Pitkälänniemen hoviin Hällströmit muuttivat lokakuussa 1858.

Piirilääkärille luvan asua vieraassa lääkäripiirissä myönsi tuolloin silloinen ”Lääkintähallitus”. Perusteina mainittiin, että Heinävesi kuului Joroisten lääkäripiiriin. Joroisista ei Heinävedelle ollut minkäänlaista tietä. Ainoa tie kulki Varkauden läpi,

juuri Tyyskänniemeen rakennettavan tulevan kodin vierestä.

Asuinpaikasta ei 30 vuoteen ollut tehty yhtään huomautusta. Sitten, v. 1888, pari vuotta ennen Hällströmin eläkkeelle jäämistä, Mikkelin läänin kuvernööri kenraali v. Daehn sattui karttoja tutkiessaan huomaamaan, että piirilääkäri asui vieraassa lääkäripiirissä. Hän ei ottanut huomioon luvan perusteita, antoi vain Hällströmille määräyksen siirtyä Joroisiin asumaan. Alkoivat monimutkaiset ja pitkät neuvottelut asiasta.

Hällströmin läksiäisjuhlat vietettiin loppukesällä v. 1889. Elokuussa perhe muutti Helsinkiin. Pari viikkoa muuton jälkeen Sannfrid Hällström menehtyi vaikeaan umpisuolentulehdukseen.

Mahdollisesti Tapio Kautovaara oli oikeassa kirjoittaessaan, että oikea vastaus asumispaikkaan liittyvässä kysymyksessä selvinnevät Paul Wahl & Co:n arkistosta.